

מצוות כתיבת ספר תורה

1. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף ל עמוד א

וא"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב: הלוקח ס"ת מן השוק - כחוטף מצוה מן השוק, כתבו - מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני.

2. ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה יז יח

והמצוה הי"ז היא שצונו שיהיה כל מלך מאומתינו שישב בכסא המלוכה כותב ספר תורה לעצמו לא יפרד ממנו והוא אמרו יתעלה (שופטי יז) והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת. וכבר התבאר כלל משפטי מצוה זו בשני מסנהדרין (כא ב): והמצוה הי"ח היא שצונו שיהיה לכל איש ממנו ספר תורה לעצמו. ואם כתבו בידו הוא משובח מאד והוא יותר טוב כמו שאמרו (מנח"ל א) כתבו בידו מעלה עליו הכתוב כאילו קבלו מהר סיני, ואם אי אפשר לו לכתבו צריך שיקנהו או ישכור מי שיכתבו לו. והוא אמרו יתעלה (וילך יט) כתבו לכם את השירה הזאת. כי אין מותר לכתוב את התורה פרשיות פרשיות (גטין ס א) כי אמנם רצה באמרו את השירה כל התורה הכוללת זאת השירה. ולשון גמר סנהדרין (כא ב) אמר רבה אף על פי שהניחו לו לאדם אבותיו ספר תורה מצוה לו לכתוב משלו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת. איתביה אביי כותב לו ספר תורה לעצמו כדי שלא יתגאה בשל אבותיו מלך אין הדיוט לא. והיתה התשובה התם לא נצרכה אלא לשתי תורות כדתנא וכותב לו שתי תורות וכו'. כלומר שההפרש בין מלך והדיוט כי כל איש הוא חייב לכתוב ספר תורה אחד והמלך שני ספרי תורות כמו שהתבאר בשני מסנהדרין (כא ב).

3. ביאור על ספר המצוות לרמב"ם (הרב פערלא) מנין שישים וחמש הפרשיות פרשה ס

לכתוב תורתו על אבנים. כתיב (פרשת תבוא) והקמות לך אבנים גדולות וגוי וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת בעברך וגוי. וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב. וזו היא פרשת אבנים גדולות שמנה הבה"ג ז"ל במנין הפרשיות שלו. וכן מנאוה כל סייעתו. ומנאוה רבינו הגאון ז"ל גם באזהרותיו שע"פ עשה"ד (דבור לא תשא) עיין שם. וזהו אחד מהמקומות במנין המצוות של בה"ג שהשיג הרמב"ם ז"ל עליו ביתר שאת ויתר עז מטעם שאין זו אלא אחת מן המצוות שלא נאמרו אלא להוראת שעה ואינה נוהגת לדורות ואי אפשר שתבא במנין המצוות עיין שם בדבריו. והרמב"ם ז"ל אף על פי שגם הוא ז"ל בעיקר הדבר מסכים לדברי הרמב"ם ז"ל. מ"מ נכנס בפרצה דחוקה מאוד כדי להליץ בעד הבה"ג ז"ל קצת שלא לעשותו טועה ולדון אותו לכף זכות כפי האפשר. כדרכו ז"ל עיין שם. ועפ"י ניחא שמיר מה שלא מנו הגאונים ז"ל מצות כתיבת ס"ת לכל אדם מישוראל. והיינו משום דזו היא פרשת אבנים גדולות שמנו במנין הפרשיות. ומשום דלשיטתם אין המצוה אלא בכתיבת ס"ת אחת לכל שבט ושבט. ומצוה זו מצות הצבור היא. ואינה נוהגת ביחידים. ומקומה במנין הפרשיות. ומה שהזכירו בדבריהם האבנים. אף ע"ג דאבנים ודאי אינן בכלל המצוה דלדורות. הנה בלשון הבה"ג ז"ל ודאי ליכא בזה שום קושיא. שהרי לא כתב בלשונו אלא פרשת אבנים גדולות עיין שם. ואין כוונתו בזה אלא למנות המצוה האמורה בפרשת אבנים גדולות. דהיינו עיקר מצוה זו. שלא נאמרה בפירוש אלא בפרשה זו. אבל רבינו הגאון ז"ל כאן שכתב. לכתוב תורתו על אבנים. משמע לכאורה שכוונתו למנות מצות כתיבה על אבנים. וזה ודאי תמוה. דכתיבת אבנים ודאי אינה נוהגת לדורות. אבל נראה שאין כוונתו בזה אלא לרמוז על ענין זה. שאין זו מצות כל יחיד ויחיד. אלא כמצות כתיבה שעל האבנים דהו"ל מצות צבור ואינה מוטלת על היחיד. כמו שנתבאר. וביותר תמוה בזה לשון הר"א הזקן ז"ל שכתב וז"ל ובאר על שלמות ככל אשר תצוו. לעד בצור יחצבון. ומדכתב לעד בצור יחצבון. משמע ודאי דכוונתו למנות מצות כתיבה על האבנים ממש. וזה ודאי לא יתכן. ועכצ"ל דגם הוא ז"ל אין כוונתו אלא לעיקר המצוה שנכללה בפרשת אבנים גדולות כמו שנתבאר. ורק משום לישנא דקרא נקט המצוה בלשון ובענין שנאמרה באותה שעה. וכן צ"ל בלשון אזהרות אתה הנחלת. ובאזהרות רבינו הגאון ז"ל שע"פ עשה"ד שהבאתי לעיל.

ימה המחלוקת בין הרמב"ם לגאונים בהגדרת מצוות כתיבת ספר תורה?

4. המניין הקצר

י"ז - לכתוב כל איש ספר תורה לעצמו שנאמר כתבו לכם את השירה הזאת.
י"ח - לכתוב המלך ספר תורה לעצמו יתר על האחד של כל אדם עד שיהיה לו שתי תורות שנאמר וכתב לו את משנה התורה

ימה ההבדל בין ספר המצוות למנין הקצר? נסה לבאר מדוע בספר המצוות מקדים הרמב"ם ספר תורה של מלך?

5. רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ז הלכה א

מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה, כלומר כתבו לכם תורה שיש בה שירה זו לפי שאין כותבין את התורה פרשיות פרשיות, ואף על פי שהניחו לו אבותיו ספר תורה מצוה לכתוב משלו, ואם כתבו בידו הרי הוא כאילו קבלה מהר סיני, ואם אינו יודע לכתוב אחרים כותבין לו, וכל א המגיה ספר תורה ואפילו אות אחת הרי הוא כאילו כתבו כולו.

ימדוע מדגיש הרמב"ם בכל מקום שאם כתבו בידו כאילו קבלה מהר סיני?

6. שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן לד (לרבי אריה לייב מחבר הספרים טורי אבן על מגילה וגבורות ארי של תענית).

מ"מ ק"ל מני"ל דמדכי רחמנא כתבו לכם את השירה דכל התורה במשמע משום שא"כ את התורה פ"י היא מותר לכתוב כל חומש וחומש מהי חומשי תורה כל או"א בפ"ע כדאמרין בהניזקין (ד"ס) אין קורין בחומשין בבה"כ מפני כבוד ציבור וש"מ דניתן לכתוב דאלי"כ בלא"ה אפי' איסורא איכא למיקרי ביה כדאמר התם גבי ספר אפטרותא. וכ"כ הרמב"ם להדיא בהי' ס"ת פ"ז מותר לכתוב התורה כל חומש וחומש בפ"ע ואין בהן קדושת ס"ת אבל לא יכתוב מגילה בפ"ע שיהא בה פ' כו' ע"כ. וא"כ אין לנו ללמוד מפני שאין כותבין את התורה פ' פ' שיהא חייב לכותבה כולה מרישי' לסיפא אלא הא לחוד שיהא חייב לכתוב משנה תורה שיש בה שירה זו אבל ד' חומשי תורה הראשונים אין לנו שמ"ע מה"ת לכותבם.

ימה קושייתו על הרמב"ם?

7. ביאור על ספר המצוות לרמב"ם (הרב פערלא) מנין שישים וחמש הפרשיות פרשה ס.

ואמנם בעיקר הדבר לעני"ד לא מצינו מקור מבואר בשום דוכתא דאיכא בזה מצות עשה דאורייתא לכל איש ואיש מישראל שיכתוב לו ס"ת. ומדברי הרמב"ם ז"ל (בסה"מ שם) מבואר שכל מקורו בזה אינו אלא מההיא מימרא דרבא בסנהדרין שם עיין שם. אבל אין שום הכרח מהתם לומר דרבא מצות עשה דאורייתא קאמר. שכבר אשכחן בכמה דוכתא לשון מצוה אף על פי שאינו אלא מדברנן בעלמא. כמו ההיא דפרק שלשה שאכלו (מ"ז ע"ב) ובפרק השולח (ל"ח ע"ב) ועוד שם בברכות (מ"ה ע"ב) ובפ"י (ל"א ע"ב) ולקמן (כ"ה ע"ב) וע"ב עיין שם ובפירוש ותוסי' שם. ועוד בהרבה מקומות כידוע. וא"כ הכא נמי אפשר דאין זה אלא מדברנן בעלמא וקרא דמיייתי אסמכתא בעלמא הוא. ובפרט לפמשי"כ הרמב"ם ז"ל בסה"מ שם ובחבורו הגדול (פ"ז מהלכות ס"ת) עיקר הראיה מקרא דועתה כתבו לכם היינו רק משום שאין כותבין את התורה פרשיות פרשיות. ולעני"ד לא מצאתי שום שורש לדבר לומר דאיכא איסור דאורייתא בהך מילתא גופא דאין כותבין התורה פרשיות פרשיות. דאפילו למ"ד תורה התומה ניתנה. מ"מ לא אשכחן שום ילפותא מקרא לאיסור זה. וכ"ש למ"ד מגילה מגילה ניתנה. אלא דאסור משום דכיון דאידיבך אידיבך. כדאמרין בפרק הניזקין (ס' ע"א) עיין שם. מהיכא תיתי לן לאסור מדאורייתא. ואיני רואה שום יסוד לזה. ונראה דמדברנן בעלמא הוא. וכך משמע מדברי המרדכי (סו"פ הניזקין) עיין שם היטב.

ימה קושייתו על הרמב"ם? נסה ליישב את הקושיות בעזרת המקורות הבאים.

8. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ס עמוד א

א"ר יוחנן משום רבי בנאה: תורה - מגילה מגילה ניתנה, שנא': אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי; ר"ש בן לקיש אומר: תורה - חתומה ניתנה, שנאמר: לקוח את ספר התורה הזאת. ואידך נמי הכתיב לקוח! ההוא לבתר דאידיבק. ואידך נמי הכתיב במגילת ספר כתוב עלי! ההוא, דכל התורה כולה איקרי מגילה, דכתיב: ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה.

9. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ס עמוד א

בעא מיניה אבבי מרבה: מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה! תיבעי למאן דאמר תורה מגילה ניתנה, תיבעי למ"ד תורה מגילה ניתנה, כיון דמגילה ניתנה כותבין, או דילמא כיון דאידיבק אידיבק! תיבעי למ"ד תורה חתומה ניתנה, כיון דחתומה ניתנה אין כותבין, או דילמא כיון דלא אפשר כותבין! א"ל אין כותבין, ומה טעם! לפי שאין כותבין.

ימה פירוש "א"ל אין כותבין ומה טעם לפי שאין כותבין...!!

10. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף יח עמוד ב

במאי קמיפליגי? ר"א סבר: יש אם למסורת, ור"ע סבר: יש אם למקרא, ור"ש סבר: יש אם למקרא ולמסורת.

ימדוע "אם למסורת" ולא אם לכתיבה? מה עומק המחלוקת ביניהם? (מקרא ומסורת)

11. הר"ן על הר"ף מסכת מגילה דף ה עמוד ב

ואיני רואה לראיתו ז"ל הכרח דמאי דאמרינן במנחות דפרשיות שבמזוזה ושבתפילין אפילו כתב אחד מעכב ודאי שכן הדין בס"ת למה שסי"ת שוה בו עם תפילין ומזוזות שהרי תפילין ומזוזות אין מצותן לקרות בהן אלא שחייב כל איש מישראל לקבוע מזוזה ולהניח תפילין וכיוצא בזה בס"ת חייב כל אדם לכתוב ס"ת לעצמו ובמצוה זו כשם שתפילין ומזוזות אפילו אות אחת מעכבן כך ס"ת אפילו אות אחת מעכבו שלא קיים מצות כתיבתו עד שיתקן אבל לענין לצאת בקריאתו שהוא מתקנת נביאים ועזרא אין ללמוד ס"ת מתפילין ומזוזות שהרי אף הרב ז"ל מצטרף להודות בס"ת שחסר פחות מיריעה בסופו שקורין בו ואילו בתפילין ומזוזות הדבר פשוט שאפילו אות אחת מעכבן וכיון שעל כרחך אין ס"ת לענין קריאה שוה עם תפילין ומזוזות אפשר לומר שאפילו השמיט בה באמצע אותיות או פסוקין וקראם הקורא כמתורגמן יצא כשם שאמרו במגילה וכן אמרינן בתוספתא שאף בתורה יצא.

ימתי אפילו אות אחת פוסלת בספר תורה ומתי לא? מהי סברת החילוק? העזר במקור הבא.

12. ירושלמי מגילה פרק א הלכה ט

תולין בספרים אין תולין לא בתפילין ולא במזוזות ספרים שכתבן כתפילין וכמזוזות אין תולין בהן תפילין ומזוזות שכתבן בספרים תולין בהן.

13. הלכות קטנות לרא"ש (מנחות) הלכות ספר תורה סימן א

אמר רבי יהושע בן יוסי אמר רב גידל אמר רב הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה מן השוק כתבו מעלה עליו הכתוב כאילו קבלו מהר סיני. ואמר רב יהודה אמר רב אם הגיה בו אות אחת מעלה עליו הכתוב כאילו כתבו. לפי שהיה אצל הראשון באיסור ששה בביתו ספר שאינו מוגה (ומה) (וזה) שהגיה והכשירו לקרות בו כאילו כתבו. גרסינן בפרק האשה שנתארמלה (דף יט ב) איתמר ס"ת שאינו מוגה א"ר אמי עד לי יום מותר לשהותו. מכאן ואילך אסור לשהותו משום שנאמר אל תשכן באהלך עולה. ואומר אני דודאי מצוה גדולה היא לכתוב ס"ת וגם אין למוכרו אלא ללמוד תורה ולישא אשה. וכ"כ הרמב"ם ז"ל (פ"ז מהלכות ס"ת) דמצות עשה היא לכל איש ישראל לכתוב ס"ת לעצמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת. כלומר כתבו לכם ס"ת שיש בה שירה. לפי שאין כותבין התורה פרשיות פרשיות וזהו בדורות הראשונים שהיו כותבים ס"ת ולומדים בו. אבל האידינא שכותבין ס"ת ומניחין אותו בבתי כנסיות לקרות בו ברבים מצות עשה היא על כל איש מישראל אשר ידו משגת לכתוב תומשי התורה ומשנה וגמרא ופירושי להגות בהן הוא ובניו. כי מצות כתיבת התורה היא ללמוד בה כדכתיב ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם. וע"י הגמרא והפ"י ידע פ"י המצות והדינים על בוריים לכן הם הספרים שאדם מצווה לכתבם וגם לא למכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה.

ימה שיטת הרא"ש בהגדרת המצוה? מה יסוד המחלוקת בינו לבין הרמב"ם? העזר במקור הבא.

14. רמב"ם הלכות מלכים פרק ג הלכה א

בעת שישב המלך על כסא מלכותו, כותב לו ספר תורה לעצמו יתר על הספר שהניחו לו אבותיו, ומגיהו מספר העזרה על פי בית דין של שבעים ואחד, אם לא הניחו לו אבותיו או שנאבד כותב שני ספרי תורה, אחד מניחו בבית גזויו שהוא מצווה בו ככל אחד מישראל, והשני לא יזוז מלפניו, אלא בעת שיכנס לבית הכסא, או לבית המרחץ, או למקום שאין ראוי לקריאה, יוצא למלחמה והוא עמו, נכנס והוא עמו, יושב בדין והוא עמו, מיסב והוא כנגדו שנאמר והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו.

ימה עומק שיטת הרמב"ם על פי כל הנ"ל?